

Суліковський Юрій Сергійович, слухач Рівненського регіонального відділення навчально-наукового інституту № 4 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ
Омельченко О. Є.

ЗМІСТ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ЇЇ СПІВВІДНОШЕННЯ ЗІ ЗДІЙСНЕННЯМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У ФОРМІ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ

Відповідно до положень чинного кримінально процесуального кодексу зміст та форма кримінального провадження повинна відповідати загальним засадам кримінального провадження, які визначені в ч. 1 ст. 7 Кримінально процесуального кодексу України (КПК України) [2, с. 7]. Загальні засади кримінального провадження – це визначальні, фундаментальні, імперативні положення щодо закономірностей і найбільш суттєвих властивостей кримінального процесу, які обумовлюють їх значення як засобу для захисту прав та свобод людини і громадянина, а також для врегулювання діяльності органів та посадових осіб, які ведуть кримінальне провадження [3, с. 6]. Отже питання щодозasad кримінального процесу, є одним з найважливіших питань кримінально процесуальної науки, разом з тим серед інших засад кримінального провадженняважливе місце займає – публічність(ст. 25 КПК України).

Зміст засади публічності, поняття та окремі проблемні питання її співвідношення з досудовим розслідуванням у формі приватного обвинувачення, досліджувалися в роботах таких вчених, як: Ю.П. Аленін, О.М. Бандурка, Є.П. Бурдоль, Ю.М. Грошевий, В.С. Зеленецький, Л.М. Лобойко, В.Т. Маляренко, М.М. Михеєнко, С.М. Стахівський, Л.Д. Удалова, М.Є. Шумило, В.Я. Тацій та ін. [4, с. 361].

Зміст засади публічності закріплений в ст. 25 КПК України. Разом з тим ставлення до змісту публічності

судочинства у деяких вчених-процесуалістів має певні особливості, на підставі яких можна вказати на вузьке його тлумачення (зміст якогочого виходить з положень КПК України та полягає в обов'язку слідчого, прокурора в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку виявлення ознак кримінального правопорушення або в разі надходження заяви про його вчинення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила) [2, с. 12] та широкое розуміння.

Так ще І. Я. Фойницький зазначав, що публічність кримінального процесу обумовлена публічним або суспільним характером обвинувачення, яке належить державі й визначається публічними, а не приватними інтересами. Узв'язку з чим, публічне обвинувачення не залежить від приватного розсуду [4, с. 363].

Його думку в подальшому підтримали та розвинули І. Я. Фойницький та М. А. Чельцов, які вважають публічність кримінального процесу – державною засадою, суть якої в тому, що захист суспільства і громадян від злочинних посягань є важливим і відповідальним обов'язком правоохоронних органів, а не справою самих громадян. Відповідно до принципу публічності органи розслідування, прокуратури зобов'язані в кожному випадку встановлення ознак злочину розпочати досудове розслідування, прийняти заходи, передбачені законом до встановлення істини і покарання винних [5, с. 136–138].

Разом з тим вбачається, що завищена публічність кримінального судочинства, зарегламентованість імперативними приписами діяльності суб'єктів кримінального процесу з розслідування, судового розгляду та вирішення кримінальних проваджень призводить до того, що потерпілі вважають, що вони піддаються ревіктимізації та іншим негативним чинникам в результаті судового розгляду, в якому вони не приймають активної участі, в той час правопорушникам приходить «відплачувати» за вчинене, однак при цьому можливість реабілітації, в тому числі шляхом усунення завданої шкоди, не враховується або враховується в недостатній мірі [4, с. 361].

Шляхом для усунення вказаних негативних чинників є впровадження загальноєвропейського процесу реформування кримінального судочинства, основним елементом якого є відмова

від публічності як основної ознаки судочинства та розумного співвідношення публічних та диспозитивних засад у кримінальному судочинстві. В зв'язку з цим вдається доречним запровадження у чинному Кримінально процесуальному кодексі такого особливого порядку кримінального провадження, як кримінальне провадження, що здійснюється у формі приватного обвинувачення. Суть якого полягає в тому, що кримінальне провадження може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого, проти прав, свобод та законних інтересів якого вчинене кримінальне правопорушення, і відмова потерпілого, а у випадках передбачених КПК України його захисника є безумовною підставою для закриття кримінального провадження.

При цьому, як зазначає В.В. Навроцька прагнення до простого, кількісного збільшення складів злочинів, котрі належать до справ, кримінальне провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення, й занадто широке визначення меж розсуду постраждалого при вирішенні ним питання про ініціювання кримінального переслідування значної кількості діянь, іноді є геть невинуватими. Так на думку В.В. Навроцької, невинуватим є твердження відповідно до якого до діянь, справи про які можуть розпочинатись не інакше як за заявою приватної особи, можуть відноситись тяжкі та особливо тяжкі злочини, злочини що зачіпають більшою мірою публічний інтерес [6, с. 255–263]. Вказане твердження видається доречним, так необґрунтоване та поспішне розширення повноважень суб'єктів кримінального процесу, що не мають державно-владних повноважень, ігнорування об'єктивних публічних інтересів у сфері кримінальної юстиції може привести до звернення реформ і відновлення status quo.

Таким чином встановлено, що засада публічності це засада кримінального процесу, якою визначаються вимоги цілеспрямованої процесуальної активності та ініціативності суб'єктів, уповноважених на ведення кримінального процесу, які спрямовані на виконання завдань кримінального провадження. Разом з тим вказана засада з метою максимального ефективного виконання завдань кримінального провадження повинна гармонійно співвідноситись із засадою диспозитивності на підставі якої кримінальне провадження, щодо певної категорії протиправних діянь може здійснюватись лише на підставі безпосереднього звернення потерпілого до

уповноважених органів чи посадових осіб та повинно бути припинене у випадку його відмови від обвинувачення.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Кримінально процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 15 серпня 2016 року: офіц. текст. – К. : Алерта, 2016 – 282 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичних коментар : у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін. ; редкол.: В.Я. Тацій, О.В. Капліна, О.Г. Шило. – Х. : Право, 2013. 786.

4. Степанов О.С. Зміст засади публічності в кримінальному процесі // Митна справа : науково-аналітичний журнал. – 2013. – № 6 (90), частина 2, книга 1 (листопад-грудень). – С. 360–364.

5. Уголовно-процессуальное право Российской Федерации : учебник / отв. ред. П. А. Лупинская. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : Норма, Инфра-Ф, 2010. – 1088 с.

6. Навроцька В.В. Матеріально-правовий критерій виділення справ приватного обвинувачення за КПК України 2012 року // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична / головний редактор В. В. Середа. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – Вип. 3. – С. 255–263.

7. Аленін Ю., Гурджі Ю. Публічна природа гарантій прав особи у кримінальному процесі // Право України. – 2003. – № 4. – С. 30–32.

8. Багаутдинов Ф. Н. Обеспечение публичных и личных интересов при расследовании преступлений / Ф. Н. Багаутдинов. – М. : Юрлитинформ, 2004. – 544 с.

9. Бояринцев В. Н. Соотношение публичности и диспозитивности в советском судебном праве / автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / В. Н. Бояринцев ; Академия наук СССР. Ин-т государства и права. – М. : 1988. – 18 с.

10. Грошевий Ю. М. Актуальні проблеми вдосконалення кримінально-процесуального законодавства // Грошевий Ю. М. Вибрані праці. – Х. : Право, 2011. – С. 582–586.